

УДК 37: [17+004. 8]

DOI: [10.35619/pse.vi4.104](https://doi.org/10.35619/pse.vi4.104)

Artur DĄBEK

doktor, inżynier, Państwowa Akademia Nauk

Stosowanych w Koszalinie,

Instytut Spraw Społecznych,

Kierownik Zakładu

Bezpieczeństwa Narodowego,

Koszalin, Rzeczpospolita Polska

ORCID: 0000-0002-0412-3783

e-mail: ardabek@wp.pl

ETYKA A SZTUCZNA INTELIGENCJA. SPRZECZNOŚĆ CZY KOHERENCJA?

Streszczenie. Etyka i sztuczna inteligencja są obecnie obszarem intensywnej debaty naukowej, w której przecinają się kwestie technologiczne, filozoficzne i społeczne. Współczesny rozwój sztucznej inteligencji stawia przed badaczami i praktykami szereg wyzwań związanych z odpowiedzialnością, autonomią maszyn oraz wpływem nowych technologii na życie jednostek i społeczeństw. Kwestie te nabierają szczególnego znaczenia w kontekście kształtowania się ludzkiej osobowości, która rozwija się na każdym etapie życia.

Relacja między etyką a sztuczną inteligencją (AI) nie jest ani czystą sprzecznością, ani całkowitą spójnością, ale dynamicznym napięciem, które wymaga ciągłej harmonizacji. Z jednej strony AI przyspiesza rozwój cywilizacyjny, z drugiej - generuje fundamentalne dylematy moralne związane z autonomią systemów, sprawiedliwością algorytmicznych decyzji i ochroną ludzkiej godności. Analiza źródeł naukowych i regulacyjnych wskazuje, że kluczem do przewyciężenia pozornej sprzeczności jest etyka przez projektowanie, integrująca normy moralne z architekturą technologii.

Sztuczna inteligencja nie jest ani z natury etyczna, ani nieetyczna, a jej związek z etyką zależy od ludzi, którzy ją tworzą i wdrażają. Sztuczna inteligencja może być spójna z etyką, jeśli jest odpowiednio zaprojektowana, monitorowana i wykorzystywana, ale równie łatwo może z nią kolidować, zwłaszcza jeśli brakuje nadzoru, różnorodności danych lub odpowiedzialności.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, sprzeczność, koherencja.

Wstęp. Wszystkich ludzi obowiązują te same zasady moralne. Nie ma tutaj znaczenia sytuacja społeczna, materialna czy wiek. W słowniku języka polskiego definicja etyki brzmi następująco [5]: 1) «ogół zasad i norm postępowania przyjętych w danej epoce i w danym środowisku»; 2) «nauka o moralności «etyczny, etycznie, etyczność, etyk».

Etyka i sztuczna inteligencja to obecnie obszar intensywnej debaty naukowej, w której krzyżują się zagadnienia technologiczne, filozoficzne oraz społeczne. Współczesny rozwój AI stawia przed badaczami i praktykami szereg wyzwań związanych z odpowiedzialnością, autonomią maszyn oraz wpływem nowych

technologii na życie jednostek i społeczeństw. Kwestie te nabierają szczególnego znaczenia w kontekście kształtowania osobowości człowieka, która rozwija się na każdym etapie życia.

Warunkiem koniecznym rozwoju moralnego jest znajomość problematyki etycznej oraz kształtowanie wrażliwości i umiejętności pozwalających na samodzielne zajmowanie dojrzałej postawy wobec wartości dobra i zła. Edukacja etyczna, choć nie jest w stanie zastąpić roli domu rodzinnego i ciepła rodzinnych relacji, może stanowić istotne wsparcie w poszukiwaniu przez człowieka duchowych korzeni oraz życiowych drogowskazów. Pozwala ona na refleksję nad własnymi wyborami oraz na rozumienie konsekwencji działań, zarówno w wymiarze osobistym, jak i społecznym.

Etyka, będąc integralną częścią filozofii, pełni funkcję normatywną i refleksyjną. Umożliwia analizę motywacji, celów oraz skutków ludzkiego działania, a także wyznacza ramy odpowiedzialności moralnej. W kontekście sztucznej inteligencji pojawia się konieczność redefinicji wielu tradycyjnych pojęć etycznych, takich jak autonomia, wolność czy odpowiedzialność, w świetle nowych możliwości technologicznych oraz potencjalnych zagrożeń.

Współczesną edukacja etyczna powinna zatem nie tylko przekazywać wiedzę o normach i wartościach, ale także rozwijać krytyczne myślenie, empatię oraz zdolność do dialogu. Dzięki temu człowiek może świadomie uczestniczyć w kształtowaniu społeczeństwa, w którym technologie w tym sztuczna inteligencja służą dobru wspólnemu, a rozwój moralny idzie w parze z postępem naukowym i technologicznym. Istotną pomoc w rozumieniu człowieka w jego psychicznych i kulturowych uwarunkowaniach. Sztuczna Inteligencja jest wytworem człowieka, jednak jej działanie jest owiane nutą tajemniczości. Algorytm postępowania Sztucznej inteligencji jest nam nie do końca znany. Także wynik pracy Sztucznej inteligencji (AI) traktujemy jako rewolucjonizujące współczesne społeczeństwo. Z jednej strony oferując bezprecedensowe możliwości w obszarach takich jak medycyna, edukacja czy zarządzanie zasobami.

Jednocześnie jej rozwój generuje złożone wyzwania etyczne, obejmujące kwestie prywatności, przejrzystości, odpowiedzialności i sprawiedliwości społecznej. Niniejszy artykuł analizuje kluczowe szanse i zagrożenia związane z etycznym wymiarem AI, uwzględniając najnowsze doniesienia naukowe oraz regulacje prawne.

Etyczne dylematy sztucznej inteligencji w kontekście współczesnych wyzwań.
Etyka, a sztuczna inteligencja to obszary, w których widzimy potencjalne sprzeczności jak i możliwość koherencji obu tych znaczeń. Z jednej strony istnieją zasady jak można zakodować w sztucznej inteligencji etykę. Z drugiej strony zapewniamy ramy prawne i zasady mające na celu zapewnienie spójności i odpowiedzialności za rozwój zastosowania AI. Istnieją zarówno główne źródła sprzeczności jak i harmonijnej współpracy czy współistnienia.

Wybrane Sprzeczności: 1) rozwój AI wyprzedza prawo; 2) dyskryminacja i uprzedzenia; 3) przejrzystość algorytmów; 4) zagrożenia społeczne i polityczne.

Rozwój AI wyprzedza prawo. Sztuczna inteligencja rozwija się szybciej niż prawo. Choć ustawodawca wprowadził AI Akta o sztucznej inteligencji w Unii Europejskiej jest to pierwsze na świecie kompleksową regulacją prawną regulującą rozwój i zastosowanie AI. Akta klasyfikuje systemy według poziomu ryzyka np. wysokie, ograniczone, niskie. Nakłada szczególne wymagania na systemy wysokiego ryzyka takie jak przejrzystość, możliwości wyjaśnienia decyzji czy nadzór człowieka [4].

Wytyczne UE dotyczące godnej zaufania AI wskazują, że systemy AI powinny być [3]: 1) zgodne z prawem; 2) etyczne (zgodne z wartościami i zasadami etycznymi); 3) solidne technicznie i społecznie.

To rodzi pytania o miejsce człowieka w świecie zdominowanym przez autonomiczne systemy oraz o to, czy AI może realizować wartości, które nie zawsze są jednoznacznie zdefiniowane.

Istnieje jednak wiele wyzwań etycznych [1]:

1) brak przejrzystości narzędzi sztucznej inteligencji: decyzje podejmowane przez sztuczną inteligencję nie zawsze są zrozumiałe dla ludzi;

2) sztuczna inteligencja nie jest neutralna: decyzje podejmowane na podstawie sztucznej inteligencji są podatne na nieścisłości, dyskryminujące wyniki oraz ukryte lub wstawione uprzedzenia;

3) praktyki nadzoru mające na celu gromadzenie danych i ochronę prywatności użytkowników organizacji;

4) nowe obawy dotyczące sprawiedliwości i zagrożenia dla praw człowieka i innych podstawowych wartości człowieka.

Dyskryminacja, powielanie stereotypów i uprzedzenia. Algorytmy AI mogą powielać i wzmacniać istniejące uprzedzenia społeczne, jeśli są trenowane na nieodpowiednich danych. Wymaga to ciągłego monitorowania i korekty, aby uniknąć dyskryminacji oraz niesprawiedliwego traktowania różnych grup społecznych. Należy unikać dyskryminacji ze względu na płeć lub przynajmniej ją minimalizować podczas opracowywania algorytmów, w dużych zbiorach danych wykorzystywanych do ich uczenia się oraz przy wykorzystywaniu sztucznej inteligencji do podejmowania decyzji [1].

Aby nie powielać stereotypów dotyczących kobiet w świecie cyfrowym, UNESCO zajmuje się kwestią uprzedzeń ze względu na płeć w kontekście sztucznej inteligencji w Rekomendacji UNESCO w sprawie etyki sztucznej inteligencji, która jest pierwszym globalnym instrumentem wyznaczającym standardy w tym zakresie.

Przejrzystość algorytmów. Wiele systemów AI działa jak «czarne skrzynki», co oznacza, że nawet twórcy nie zawsze potrafią wyjaśnić, dlaczego AI podjęła taką a nie inną daną decyzję. To rodzi ryzyko wystąpienia błędów i utrudnia pociągnięcie kogokolwiek do odpowiedzialności za wydane decyzje. Decyzje stają się anonimowe i brak weryfikacji ich przez człowieka budzi niepokój. Decyzje podejmowane przez AI bywają trudne do zrozumienia nawet dla ekspertów, co prowadzi do

problemów z przypisaniem odpowiedzialności za ewentualne błędy lub szkody. W przypadku błędnych decyzji AI, szczególnie w obszarach takich jak medycyna, kluczowe jest jasne określenie, kto ponosi odpowiedzialność. Dlatego też zawsze ostateczną decyzję powinien podejmować człowiek w tym przypadku medycznym lekarz i to na nim powinna spoczywać pełna odpowiedzialności za podejmowane decyzje i ich skutki oczywiście możliwe do przewidzenia.

Zagrożenia społeczne i polityczne. Sztuczna inteligencja umożliwia tworzenie spersonalizowanych kampanii dezinformacyjnych poprzez analizę profili psychograficznych użytkowników mediów społecznościowych. Algorytmy generujące deepfake'i mogą destabilizować procesy wyborcze, jak miało to miejsce podczas prób ingerencji w wybory prezydenckie w USA w 2020 roku. Dodatkowo, koncentracja mocy obliczeniowej w rękach nielicznych korporacji technologicznych tworzy nowe formy nierównowagi władzy, grożące marginalizacją państwowych instytucji demokratycznych. Istnieje ryzyko wykorzystania AI do celów nieetycznych, np. przez autorytarne reżimy, co może prowadzić do naruszeń praw człowieka i zagrożeń dla demokracji. Jacek Wojciechowicz wskazał na potencjalne zagrożenia związane ze Sztuczną Inteligencją, a w szczególności na możliwość stosowania Silnej Sztucznej Inteligencji przez nie respektujących praw człowieka autorytarnych przywódców i reżimy do celów militarnych czy antydemokratycznych. Podsumował także przyjęte w kwietniu 2019 roku przez Komisję Europejską wytyczne etyczne skierowane do twórców i użytkowników Sztucznej Inteligencji, które podkreślają konieczność kreowania i promowania Godnej Zaufania Sztucznej Inteligencji (Trustworthy AI). Zwróciła także uwagę na potrzebę samoregulacji środowisk biznesowych, w tym na konieczność tworzenia standardów etycznych dotyczących AI, a także na konieczność edukacji etycznej programistów czy twórców Sztucznej Inteligencji oraz użytkowników końcowych [6].

Możliwości koherencji. Harmonijne współdziałanie między sztuczną inteligencją, a etyką jest możliwe dzięki świadomemu projektowaniu systemów, które integrują wartości ludzkie z technologią. Koherencja i dążenie do etycznej spójności. Kluczem jest koherencja celowe dążenie do spójności między działaniami AI a normami etycznymi, co przejawia się w następujących wybranych mechanizmach: 1) etyka jako moralna busola i ramy moralne; 2) przejrzystość algorytmów i wyjaśnialność; 3) ramy instytucjonalne gwarantujące sprawiedliwość; 4) wartości organizacyjne i spójność etyczna.

Etyka jako moralna busola i ramy moralne. Etyka AI nie jest tylko moralnością maszyny, ale przede wszystkim ustanowieniem norm i wartości, które kierują rozwojem człowieka. To technologia ma służyć społeczeństwu i minimalizować, a może nawet wykluczyć pomyłki czy szkody związane z działalnością człowieka. Etyka współistniejąca z regulacjami i zarządzaniem tworząc system, który wskazuje jakie działania są pożądane i akceptowalne przez człowieka, a które nie. W kontekście AI

oznacza to, że systemy muszą być projektowane z uwzględnieniem ludzkiej godności, a priorytetem jest dobro człowieka nad efektywnością technologiczną.

Ostatecznym celem etyki AI jest zapewnienie, by technologia wzmacniała ludzkie wartości np. w medycynie czy ekologii zamiast je zastępować. Wymaga to ciągłego dialogu między twórcami, regulatorami i społeczeństwem, aby innowacje respektowały godność i prawa człowieka. Etyka, regulacje i zarządzanie tworzą więc nierozzerwalny system, który nie tylko wskazuje dopuszczalne działania, ale także czyni technologię narzędziem wspierającym ludzki rozwój. AI jest tak etyczna, jak jej twórcy i użytkownicy. To człowiek decyduje o celach, danych i sposobach wykorzystania AI, dlatego kluczowe jest promowanie odpowiedzialności, intencji oraz świadomego zarządzania technologią.

Przejrzystość algorytmów i wyjaśnialność. Kolejnym imperatywem jest przejrzystość i wyjaśnialność (explainability) działania systemów AI. Użytkownicy i społeczeństwo muszą mieć możliwość zrozumienia procesów decyzyjnych sztucznej inteligencji, co buduje zaufanie i umożliwia identyfikację oraz korektę błędów. Uzupełnieniem tego jest odpowiedzialność i rozliczalność, które stanowią ramy dla przypisania odpowiedzialności za autonomiczne decyzje AI, wymagając od twórców i operatorów jasno określonych procedur nadzoru i audytu. Wdrażanie AI zgodnie z zasadami przejrzystości (transparentności algorytmów), uczciwości (rzetelność i jawność działania) oraz sprawiedliwości (równość dostępu do korzyści z AI) pozwala na budowanie zaufania społecznego i minimalizowanie ryzyka nadużyć.

W sektorach zaufania społecznego np. banki czy medycyna brak zaufania społecznego z powodu braku przejrzystości stosowanych procedur i transparentności działań to kierunek do braku zaufania i degradacji społeczeństwa. Zasada przejrzystości i wyjaśnialności są fundamentami budowania zaufania i odpowiedzialności za działania. Zarówno użytkownicy jak i klienci mają pełne prawo wiedzieć jak ich dane są wykorzystywane i na jakie podstawie podjęto takie a nie inne decyzje. Wiemy dokładnie, iż sztuczna inteligencja opiera się na przetwarzaniu ogromnych zbiorów danych, często zawierających wrażliwe informacje osobiste. Systemy rozpoznawania twarzy, analizy zachowań w mediach społecznościowych czy profilowania użytkowników stały się narzędziami masowej inwigilacji. W Chinach technologia ta jest wykorzystywana do monitorowania mniejszości etnicznych, podczas gdy korporacje wykorzystują dane do prognozowania preferencji konsumenckich, często bez wyraźnej zgody użytkowników. Problemem jest nie tylko skala zbieranych informacji, ale również ich potencjalne wykorzystanie przez podmioty trzecie. Wycieki danych z systemów AI mogą prowadzić do kradzieży tożsamości lub manipulacji z tym związanych.

Wartości organizacyjne i spójność etyczna. Wartości organizacyjne i spójność etyczna pozwalają na przejście od zasady ogólnych do wartości organizacji. Pozwala to na bardziej spójną i praktyczną implementację etyki AI. Organizacja, która ingeruje swoje fundamentalne wartości np. cnoty kardynalne [2] z decyzjami dotyczącymi AI

może lepiej zarządzać etycznymi wyzwaniami naszych czasów i zapewnić spójność działań etycznych. Etyczne wykorzystanie AI wymaga priorytetowego traktowania prywatności i bezpieczeństwa danych, zgodnie z obowiązującymi przepisami i społecznymi oczekiwaniami. Brak wyjaśnialności w AI prowadzi do utraty zaufania, trudności w identyfikacji błędów czy pomyłek. Wytyczne etyczne UE dla AI opierają się na poszanowaniu praw człowieka, godności, wolności, sprawiedliwości i transparentności. Fundamentem jest koncepcja godnej zaufania AI, która łączy prawo, etykę i solidność techniczną oraz społeczną. Celem tych wytycznych jest zapewnienie, by AI służyła ludziom, wspierała dobrostan społeczny i nie prowadziła do naruszeń podstawowych wartości europejskich.

W kontekście dynamicznego rozwoju sztucznej inteligencji, fundamentalne wartości etyczne, na których opiera się jej rozwój, mają kluczowe znaczenie dla zapewnienia, że technologia ta służy dobru wspólnemu i ludzkości. Przede wszystkim, nadrzędną wartością jest dobrostan i godność człowieka, co implikuje, że systemy AI muszą być projektowane i wdrażane w sposób, który nie tylko minimalizuje potencjalne szkody, ale także aktywnie wspiera ludzkie aspiracje i chroni integralność jednostki. Z tym ściśle związana jest sprawiedliwość i równość, wymagająca, aby algorytmy i dane treningowe były wolne od uprzedzeń, a dostęp do korzyści płynących z AI był egalitarny, eliminując dyskryminację i sprzyjając włączeniu społecznemu. W epoce danych, prywatność i bezpieczeństwo informacji stają się wartościami priorytetowymi.

Systemy AI muszą przestrzegać rygorystycznych standardów ochrony danych osobowych, zapewniając ich poufność i integralność. Jednocześnie, AI powinna wspierać autonomię i wolność człowieka, wzmacniając zdolność jednostek do podejmowania świadomych decyzji, a nie je ograniczając czy zastępując. W szerszym kontekście społecznym, istotna jest zasada zrównoważonego rozwoju i dobra wspólnego. Sztuczna inteligencja powinna przyczyniać się do rozwiązywania globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne czy nierówności społeczne, promując długoterminowe korzyści dla całej ludzkości. Ostatecznie, inkluzyjność i różnorodność są niezbędne, aby zapewnić, że technologie AI są projektowane z uwzględnieniem szerokiego spektrum ludzkich doświadczeń i potrzeb, co zapobiega marginalizacji i sprzyja powszechnemu przyjęciu innowacji. Zastosowanie tych wartości stanowi etyczny kompas dla rozwoju AI, ukierunkowując go na ścieżkę odpowiedzialnego postępu technologicznego.

Podsumowanie. Relacja między etyką a sztuczną inteligencją (AI) jest dynamicznym napięciem wymagającym ciągłej harmonizacji. Z jednej strony AI przyspiesza rozwój cywilizacyjny, z drugiej generuje fundamentalne dylematy moralne związane z autonomią systemów, sprawiedliwością decyzji algorytmicznych i ochroną ludzkiej godności. Analiza źródeł naukowych i regulacyjnych wskazuje, że kluczem do przezwyciężenia pozornej sprzeczności jest projektowanie etyczne (ang. ethics by design), integrujące normy moralne z architekturą technologii.

Sztuczna inteligencja nie jest z natury ani etyczna, ani nieetyczna jej relacja z etyką zależy od ludzi, którzy ją tworzą i wdrażają. AI może być koherentna z etyką, jeśli jest odpowiednio projektowana, monitorowana i wykorzystywana, ale równie dobrze może wchodzić z nią w sprzeczność, zwłaszcza gdy zabraknie nadzoru, różnorodności danych lub odpowiedzialności.

BIBLIOGRAFIA

1. Artificial Intelligence: examples of ethical dilemmas. URL: <https://www.unesco.org/en/artificial-intelligence/recommendation-ethics/cases> (dostęp: 14.04.2025).
2. Cnoty Kardynalne. Ile ich jest? Jak brzmią? URL: <https://wiadomosci.onet.pl/religia/cnoty-kardynalne-ile-ich-jest-jak-brzmia/ssm8tv3> (dostęp: 10.04.2025).
3. CyberMagazyn: Kampania prezydencka w USA. Dezinformacja odegra główną rolę? URL: <https://cyberdefence24.pl/polityka-i-prawo/cybermagazyn-kampania-prezydencka-w-usa-dezinformacja-odegra-glowna-role> (dostęp: 10.04.2025).
4. Dokument 32024R1689 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32024R1689> (dostęp: 12.04.2025).
5. Internetowy Słownik Języka Polskiego. URL: <https://sjp.pwn.pl/sjp/etyka;2557167.html> (dostęp: 14.04.2025).
6. Jacek Wojciechowicz. Wyzwania etyczne dla Sztucznej Inteligencji, Blockchain i nowych technologii – Relacja Relacja z seminarium TEP i Alior Banku, Warszawa 18 września 2019 r. URL: <https://tep.org.pl/wyzwania-etyczne-dla-sztucznej-inteligencji-blockchain-i-nowych-technologii-relacja/> (dostęp: 10.04.2025).

REFERENCES

1. Artificial Intelligence: Examples of Ethical Dilemmas. URL: <https://www.unesco.org/en/artificial-intelligence/recommendation-ethics/cases> (dostęp: 14.04.2025).
2. Cnoty Kardynalne. Ile ich jest? Jak brzmią? [Cardinal Virtues. How Many Are They? What Are They Like?]. URL: <https://wiadomosci.onet.pl/religia/cnoty-kardynalne-ile-ich-jest-jak-brzmia/ssm8tv3> (dostęp: 10.04.2025). [in Polish]
3. CyberMagazyn: Kampania prezydencka w USA. Dezinformacja odegra główną rolę? [CyberMagazine: US Presidential Campaign. Did Disinformation Play A Major Role?]. URL: <https://cyberdefence24.pl/polityka-i-prawo/cybermagazyn-kampania-prezydencka-w-usa-dezinformacja-odegra-glowna-role> (dostęp: 10.04.2025). [in Polish]
4. Dokument 32024R1689 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. [Document 32024R1689 Regulation of the European Parliament And of The Council (EU)]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32024R1689> (dostęp: 12.04.2025). [in Polish]
5. Internetowy Słownik Języka Polskiego [Online Dictionary of the Polish Language]. URL: <https://sjp.pwn.pl/sjp/etyka;2557167.html> (dostęp: 14.04.2025). [in Polish]
6. Jacek Wojciechowicz. Wyzwania etyczne dla Sztucznej Inteligencji, Blockchain i nowych technologii – Relacja Relacja z seminarium TEP i Alior Banku, Warszawa 18 września 2019 r. [Ethical Challenges for Artificial Intelligence, Blockchain and New Technologies – Report Report from the TEP and Alior Bank Seminar, Warsaw, September 18, 2019]. URL: <https://tep.org.pl/wyzwania-etyczne-dla-sztucznej-inteligencji-blockchain-i-nowych-technologii-relacja/> (dostęp: 10.04.2025). [in Polish].

**ETHICS AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE.
CONTRADICTION OR COHERENCE?**

Artur DĄBEK

Doctor of Philosophy of the State Academy in
Koszalin, Head of the National Security Department of
the Institute of Social Sciences,
Koszalin, Republic of Poland
ORCID: 0000-0002-0412-3783
e-mail: ardabek@wp.pl

Abstract. Ethics and artificial intelligence are currently an area of intense scientific debate, where technological, philosophical and social issues intersect. The modern development of AI poses a number of challenges for researchers and practitioners related to responsibility, machine autonomy and the impact of new technologies on the lives of individuals and societies. These issues become particularly important in the context of the formation of human personality, which develops at every stage of life.

The relationship between ethics and artificial intelligence (AI) is neither a pure contradiction nor a complete coherence, but a dynamic tension that requires constant harmonization. On the one hand, AI accelerates the development of civilization, on the other – it generates fundamental moral dilemmas related to the autonomy of systems, the fairness of algorithmic decisions and the protection of human dignity. Analysis of scientific and regulatory sources indicates that the key to overcoming the apparent contradiction is ethics by design, integrating moral norms into the architecture of technology.

Artificial intelligence is neither inherently ethical nor unethical its relationship with ethics depends on the people who create and implement it. AI can be coherent with ethics if properly designed, monitored and used, but it can just as easily conflict with it, especially if oversight, data diversity or accountability are lacking.

Keywords: artificial intelligence, contradiction, coherence.

**ЕТИКА ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ. ПРОТИРІЧЧЯ
ЧИ УЗГОДЖЕНІСТЬ?**

Артур ДОМБЕК

кандидат наук, інженер Державної Академії
прикладних наук у Кошаліні,
керівник відділу національної безпеки
Інституту соціальних досліджень,
м. Кошалін, Республіка Польща
ORCID: 0000-0002-0412-3783
e-mail: ardabek@wp.pl

Анотація. Етика та штучний інтелект наразі є сферою інтенсивних наукових дискусій, на перетині технологічних, філософських та соціальних питань. Сучасний розвиток штучного інтелекту ставить перед дослідниками і практиками низку викликів, пов'язаних із відповідальністю, автономією машин і впливом нових технологій на життя людей і суспільств. Ці питання набувають особливого значення у контексті формування особистості, яка розвивається на кожному етапі життя.

Відносини між етикою та штучним інтелектом (ШІ) не є ані чистим протиріччям, ані повною узгодженістю, а радше динамічним напруженням, яке потребує постійної гармонізації. З одного боку, ШІ прискорює розвиток цивілізації, з іншого – породжує фундаментальні моральні дилеми, пов'язані з автономією систем, справедливістю алгоритмічних рішень і захистом людської гідності. Аналіз наукових і нормативних джерел вказує на те, що ключем до подолання очевидного протиріччя є етика за дизайном, інтеграція моральних норм в архітектурі технологій.

Штучний інтелект не є ані етичним, ані неетичним за своєю суттю, його стосунки з етикою залежать від людей, які його створюють і впроваджують. ШІ може узгоджуватися з етикою, якщо його правильно розробляти, контролювати і використовувати, але він так само легко може конфліктувати з нею, особливо, якщо бракує нагляду, різноманітності даних або підзвітності.

Ключові слова: штучний інтелект, суперечливість, етика.

Стаття надійшла до редакції 01.05.2025 р.